

Η δοκιμασία των παθών: Γαστριμαργία, πορνεία και φόβος

/ [Πεμπτουσία](#)

Συνεχίζοντας τις δημοσιεύσεις των αποσπασμάτων της μελέτης του κ. Δημήτρη Τσιολακίδη (προηγούμενο άρθρο: www.remptousia.gr/?p=60224) για τη σχέση μεταξύ της Ποιμαντικής Ψυχολογίας και της Νηπτικής Παράδοσης, προχωρούμε περαιτέρω στη μελέτη των παθών, όπως την παραδίδει η πατερική διδασκαλία.

2.2.β Γαστριμαργία και πορνεία

Έχει ενδιαφέρον να εξετάσουμε ακροθιγώς την εκδοχή του Ιωάννη Σιναΐτη καθώς στην κατάταξη των παθών στην οποία προβαίνει τοποθετεί στην πρώτη θέση τη γαστριμαργία, ένα πάθος που πηγάζει από την ανθρώπινη φύση. Η έδρα του εν λόγω πάθους βρίσκεται στο σώμα ενώ η δύναμη με την οποία ασκεί την επιρροή του δηλώνεται με την προσωποποίηση της κοιλιάς. Είναι τέτοια η επίδρασή της που οδηγεί την ψυχή σε ένα ασταμάτητο κυνήγι εδεσμάτων και σε μια ακόρεστη επιθυμία για θρέψη με απώτερο σκοπό την ηδονική απόλαυση που προκαλεί ερεθισμό στη σάρκα και αναζωπυρώνει το πνεύμα της πορνείας.

Αυτή η υπέρβαση των σωματικών αναγκών από το ρόλο της επιθυμίας την καθιστά και ως πάθος της ψυχής. Η έφεση για τα φαγητά, η αδυναμία να τηρηθεί η εγκράτεια και δη η νηστεία, είναι δείκτης της πνευματικής κατάστασης του

μοναχού και προαναγγέλλει την κατάληξή του στην εμπαθή ζωή. Λαμβάνοντας υπόψη την τυπολογία των παραπάνω παθών διακρίνουμε την ανασύσταση των δομικών στοιχείων τους μέσα στον κρατήρα της πορνείας.

Η νέα αυτή μίξη λειτουργεί σαν εκτόνωση και εκδηλώνεται ως παθολογική και διεστραμμένη χρήση της σεξουαλικότητας: μία κίνηση της ψυχής που ίσως χλευάζει περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη το κατ' εικόνα. Το πνεύμα συνθλίβεται οδηγώντας την ύπαρξη σε έναν ερωτικό κανιβαλισμό όπου η σάρκα ζει και τρέφεται από τη σάρκα, ενώ το «παρα φύσιν» εικονίζεται και γίνεται από με τον πιο εμφαντικό τρόπο. Το ιδιόμορφο στοιχείο στην πορνεία έγκειται στο ότι η ιδέα της ακολασίας μπορεί να υπερβαίνει και την ίδια την πράξη σφίγγοντας κατά αυτόν τον τρόπο περισσότερο τον εμπαθή κλοιό.

2.2.γ Ο φίλαυτος φόβος

Οι πατέρες κάνουν λόγο για αιτιώδη σχέση του φόβου με άλλα πάθη. Η δυναμική των παθών με όσες επινοήσεις[66] και αν μεταμφιεσθεί λόγω της αστάθειας και των διακυμάνσεων της ζωής, δεν καταφέρνει να βρει διέξοδο και ασφυκτιώντας μέσα στον εμπαθή κύκλο κάποτε μεταβαίνει στη ζώνη του φόβου. Τότε η φλόγα από τη μεγάλη έκρηξη των παθών σβήνει και συρρικνώνεται η μάζα τους που μετατρέπεται σε παγερή ύλη σχηματίζοντας έναν ψυχρό φλοιό γύρω από την ύπαρξη. Σε αυτό το στάδιο ο φόβος έχει καταλάβει τη διάθεση του ανθρώπου και κατά τον λόγο του Νείλου του Πρεσβυτέρου: «... ο καθένας οδηγείται στη δίκη για τις δικές του πράξεις και τότε γνωρίζει την ερημία, την οποία κατασκεύασε για τον εαυτό του, όταν από πουθενά δεν μπορεί να περιμένει βοήθεια, αφού και τα υλικά και ο καιρός της βοήθειας έχουν περάσει μαζί...».[67]

Δεν αναφερόμαστε στο φυσικό φόβο τον οποίο ενέσπειρε ο Θεός στον άνθρωπο για να φροντίζει την πνευματική και φυσική διαγωγή του ώστε να μη φθάσει στην απώλεια της ύπαρξης και στο μηδενισμό της,[68] ούτε στο φόβο που λειτουργεί ως δύναμη αυτοσυντήρησης, αλλά στη μορφή του φόβου που γεννιέται από την απόγνωση. Το γονίδιο αυτής της ψυχικής νόσου βρίσκεται στο φόβο του θανάτου.[69]

Αυτή η μορφή φόβου δεν αφορά στη συναίσθηση της αμαύρωσης του κατ' εικόνα του ανθρώπου, αλλά στην ιδέα της απώλειας του είναι κατά άνθρωπον. Εδώ υπάρχει μια φοβερή αντίφαση και ειρωνεία καθώς διαπιστώνουμε πως η αιτία που ωθεί τον άνθρωπο να κινηθεί φίλαυτα για να ζήσει εγωιστικά ότι προλαβαίνει, έρχεται η ίδια ως απειλή που θα του αποστερήσει την ηδονή και θα τον συντρίψει. Όπως σε όλα τα πάθη έτσι και στο φόβο υπάρχει παλίνδρομη κίνηση από το φόβο στη φαντασία η οποία με την ανάπλαση του υλικού των παραστάσεων και την επινόηση νέων μορφών και σχημάτων, αναδομεί το φοβικό αίσθημα σε νέους

συνδυασμούς και σε ακόμη πιο ακραία μορφή επιστρέφοντάς το ορμητικότερο. Σε αυτή τη φάση ο άνθρωπος βιώνει το παράλογο σε όλη του την έκταση, ενώ η παραίσθηση να βλέπει το πραγματικό όπως δεν είναι φθάνει στο απόγειό της.

Η διάταξη των παθών που ακολουθήσαμε οφείλεται κατά μέρος στο ότι οι πατέρες δεν κινούνται αυστηρά στην ίδια γραμμή ιεράρχησης και συγχωνεύσεων των παθών, ενώ η άλλη της αφορμή βρίσκεται στη διήγηση της *Γενέσεως*. Μετά την αμαρτωλή πράξη της παρακοής ο Αδάμ κρύβεται και ο φόβος αναφέρεται ως το πρώτο συναίσθημα που διαπερνά την ύπαρξή του.[70] «*Εφοβήθην ότι γυμνός ειμί*»[71] Η σχέση ενότητας και αρμονικής συνύπαρξης(εν ενί λόγω κοινωνίας) με το περιβάλλον του παραδείσου έχει μεταβληθεί. Ο Αδάμ απομονωμένος βιώνει τη συρρίκνωση της ύπαρξής του ενώ η διάσπαση από την αρχική ενότητα της κτίσης είναι εμφανής και η περικόλειστη ατομικότητα μόλις άρχισε να σχηματίζει το κέλυφός της. Κατόπιν ακολουθούν τα συμπτώματα της μεταπτωτικής ανθρωπότητας. Η προσκόλληση του ανθρώπου στα πράγματα του κόσμου και η έλλειψη πίστης στο Θεό, είναι οι παράγοντες που τον φέρνουν σε μετωπική σύγκρουση με τα αποτελέσματα των επιλογών και πράξεών του.

[Συνεχίζεται]

[66] Ένα σύνηθες φαινόμενο με επιδημικές μάλιστα διαστάσεις, είναι προκειμένω να επιτύχει ο άνθρωπος τους στόχους και να εκπληρώσει τις επιθυμίες του, να καταφεύγει σε επικίνδυνα για την ψυχική του υγεία μέσα όπως αστρολογία, πνευματισμός, μαγεία, ακόμα και σατανισμός. Ανάλογο έρεισμα μπορούμε να διακρίνουμε στη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών τα αρνητικά αποτελέσματα των οποίων έχουν και βιολογικές συνέπειες.

[67] Νείλου του Πρεσβυτέρου, *Προς Αγάθιον τον Μονάζοντα*. Φιλοκαλία των Νηπτικών και Ασκητών, Ευαγρίου του Ασκητού, Νείλου του Μοναχού Άπαντα τα Έργα 11^Α Λόγοι, Πατερικά Εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς» Θεσσαλονίκη, 1997 6,12 Κεφ. 2^Ο σ.295.

[68] Οι πατέρες κάνουν λόγο για τη σωτηριώδη λειτουργία που έχει ο φόβος Θεού, « *Γιατί ο φόβος της ανώτερης εξουσίας από τη φύση του εκπαιδεύει στην ταπεινοφροσύνη τους κατώτερους, ώστε να μετριάζεται και να συγκρατεί την περιφρονητική αυθάδεια, επέχοντας κατά κάποιο τρόπο θέση υπόμνησης κάποιας ποινής ανώτερης αρχής.*» Νείλου του Πρεσβυτέρου, ο.π., 10,3-4 σ.349

[69] Ο Εφραίμ ο Σύρος στο λόγο Προσευχή σε Αυτώ κεφ. Δ΄ λέει: « *Μην ακούσης συμβουλήν των καταφρόνων εκείνων, οίτινες λέγουσιν, αφού αποθάνω, τι περιμένω; Ουαί εις την ψυχήν, ήτις υποτάσσεται εις την έννοιαν ταύτην... . Αύτη η συμβουλή εις τα κατοικητήρια του θανάτου(πνευματικός θάνατος) θέλει φέρει τους πειθομένους εις εαυτήν*

».

[70] Αντιπροσωπευτική στο θέμα είναι η σκέψη του Ιωάννη Κ. Κορναράκη « Η διάπραξις της αμαρτίας γεννά έντονον ψυχοδυναμικήν-συγκινησιακήν λειτουργία ως είναι ο φόβος. Εις πολλάς δε περιπτώσεις αμαρτωλών πράξεων και ψυχικών κινήσεων ο φόβος εμφανίζεται ως κυριαρχικόν στοιχείον συνόλου του ψυχοσωματικού οργανισμού του ανθρώπου, τον οποίον (οργανισμόν) διεγείρει και διαταράσσει.» Ιωάννου Κ. Κορναράκη, *Θέματα Ποιμαντικής Ψυχολογίας* ΙΙΙ εκδ. οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε. Θεσσαλονίκη, 1998, σσ. 63-64.

[71] Βλ. Γεν. 3,10 ό.π.